

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

4. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 15.10.2024).
5. Щербина Б.С., Ткаченко В.В. Штучний інтелект як суб'єкт цивільного права. *Юридичний вісник*. 2021, № 1(58). С. 142-148.
6. Elliot A. Models of Law and Regulation for AI. London: Routledge, 2020. 221 p.

Ключові слова: штучний інтелект, AI, право інтелектуальної власності, міжнародне право.

Ругало Богдан Андрійович
*аспірант кафедри міжнародного та
європейського права Національного
університету «Одеська юридична академія»*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ З ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ МІЖНАРОДНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Актуальність даного дослідження зумовлена стрімким розвитком технологій ШІ, які змінюють підходи до ведення збройних конфліктів і, відповідно, ставлять нові виклики перед правами людини. Використання автономних систем для прийняття рішень у війні може призвести до порушення міжнародних норм, закладених у Женевських конвенціях, і інших міжнародних правових актах. Також зростає потреба у правовому

регулюванні використання ШІ у збройних конфліктах, щоб уникнути негативних наслідків.

Дослідження в цій сфері дозволить виявити слабкі місця в існуючих правових механізмах, які регулюють використання технологій ШІ у військових конфліктах, а також пропонувати рекомендації для їх удосконалення. Таким чином, ця тема є не лише науково-теоретичною, але й практичною, з огляду на важливість захисту прав людини у сучасному світі [1, с. 26].

Розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) відкриває нові можливості у багатьох сферах людської діяльності. Зокрема, технології ШІ активно впроваджуються у військовій сфері, що зумовлює нові виклики для прав людини в умовах міжнародних воєнних конфліктів. З одного боку, ШІ може покращити ефективність і точність військових операцій, зменшуючи ризик загибелі цивільних осіб. З іншого боку, його застосування може спричиняти порушення прав людини, зокрема права на життя, приватність та справедливий суд, особливо в умовах недостатнього правового регулювання та прозорості використання таких технологій.

Застосування штучного інтелекту у воєнних конфліктах може проявлятися в різних формах. Це включає безпілотні літальні апарати (дрони), автономні бойові системи, системи управління та аналітики даних для планування військових операцій. Ці технології дозволяють державам зменшити втрати серед військових, проте водночас їх використання створює ризик для цивільного населення, оскільки автономні системи можуть помилятися або діяти без достатньої людської оцінки ситуації.

Автономні системи, які приймають рішення про застосування сили, викликають серйозні етичні питання щодо відповідальності за наслідки їхніх дій. Одне з ключових питань – це здатність ІІ розрізняти військові та цивільні цілі [2]. Помилки в алгоритмах або збій в системах можуть призвести до невинуватених жертв серед мирного населення, що є порушенням норм міжнародного гуманітарного права.

Одним із основних прав, яке може бути порушене внаслідок використання ІІ у військових конфліктах, є право на життя. Міжнародне гуманітарне право передбачає захист цивільного населення від прямих атак під час збройних конфліктів. Однак використання автономних систем, які можуть здійснювати атаки без втручання людини, підвищує ризики випадкових жертв.

Невизначеність щодо того, хто несе відповідальність за дії автономних бойових систем у випадку їхнього помилкового рішення, також ускладнює питання правового захисту жертв. Це створює правову прогалину, оскільки у випадку традиційних військових операцій відповідальність за порушення законів війни покладається на командирів або державу, що веде війну. У випадку з автономними системами ця відповідальність може бути розмита, що ускладнює переслідування винних.

ІІ активно використовується для збору, аналізу та обробки даних у військових цілях. Це може включати масове спостереження за населенням, аналіз поведінки, переміщення та комунікацій потенційних противників або навіть цивільних осіб у зоні конфлікту [3]. Така діяльність може порушувати

право на приватність, оскільки ІІ дозволяє державам або військовим силам здійснювати тотальний контроль за громадянами без належного правового регулювання.

Особливо гостро це питання постає в умовах гібридних воєн, коли використання інформаційних технологій стає інструментом впливу на населення. Держави можуть використовувати ІІ для маніпулювання громадською думкою, контролю інформаційних потоків або навіть здійснення кібернападів, що порушують права людини на свободу висловлювань та доступ до інформації.

Ще один аспект впливу ІІ на права людини у військових конфліктах – це потенційні порушення права на справедливий суд. Автономні системи, які аналізують дані про підозрюваних у тероризмі або воєнних злочинах, можуть діяти на основі способів, що не завжди є прозорими та об'єктивними. Це створює ризики для осіб, які можуть бути безпідставно позбавлені свободи або піддані іншим видам покарань без належного судового розгляду.

Такі системи можуть призвести до упереджених рішень, оскільки дані способи можуть містити помилки або використовувати інформації, що спотворюють реальну картину. Відсутність людського контролю в процесі прийняття рішень також порушує принципи правосуддя, адже система може не враховувати всі обставини справи або права особи на захист.

Використання ІІ у військових конфліктах залишається недостатньо врегульованим на міжнародному рівні. Хоча існують міжнародні угоди, які регулюють використання певних видів зброї та

військових технологій, III як нова галузь технологій вимагає розробки нових підходів і механізмів правового контролю.

Міжнародна спільнота має вирішити питання, як забезпечити належний правовий захист прав людини в умовах використання III. Це включає запровадження стандартів відповідальності за дії автономних систем, розробку механізмів контролю за використанням III у військових цілях та забезпечення прозорості використання таких технологій.

Отже, технології штучного інтелекту створюють нові можливості для ведення воєнних дій, проте їх використання у військових конфліктах також створює серйозні виклики для прав людини. Порушення права на життя, приватність та справедливий суд є основними ризиками, пов'язаними з використанням автономних систем. Відсутність належного правового регулювання цих технологій ускладнює питання притягнення до відповідальності за їх використання, тому міжнародне співтовариство має активно працювати над удосконаленням правових норм та стандартів, які б забезпечували захист прав людини в умовах розвитку III.

Джерела:

1. Баранов О. А. Правові аспекти національних стратегій розвитку штучного інтелекту. Юридична Україна. 2019. № 7. С. 25—29.
2. Bart V. B. Europese Unie neemt de leiding in regulering van AI. SIRIUS.LEGAL. May 5, 2021. URL: <https://siriuslegaladvocaten.be/europese-unie-neemt-de-leiding-in-regulering-van-ai>.

3. Corbet R. The EU's new Regulation on Artificial Intelligence. ARTHUR COX. May 06, 2021. URL: <https://www.arthurcox.com/knowledge/the-eus-new-regulation-on-artificial-intelligence/>.

Ключові слова: міжнародне право, права людини, збройні конфлікти, штучний інтелект.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Ківалова Тетяна Сергіївна.

Яніцька Інна Анатоліївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ І ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА

Захист прав дітей є пріоритетним завданням для кожної правової держави, що ґрунтується на міжнародних стандартах і національному законодавстві.

Одним із фундаментальних документів, що регулює питання захисту прав дитини, є Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Україною в 1991 році. Цей міжнародний акт містить повний

Секція № 6

Питання захисту прав людини в інформаційній сфері

НЕВАРА Л.М., ЯКУШЕВСЬКА Д.А.

Право людини на інформацію як основа демократичного суспільства 413

ПОЛИЩУК К.Р.

Молодь і освіта як цілі: пропагандистські наративи для молодого покоління 420

ФЕДОРОВА Т.С., ПИРОЖКОВА А.Є.

Міжнародно-правові гарантії реалізації права на доступ до інформації 426

БУГАЄЦЬ А.С.

Право інтелектуальної власності на продукт, створений з використанням штучного інтелекту та міжнародне право: постановка проблеми 434

РУГАЛО Б.А.

Порушення прав людини з використання штучного інтелекту в умовах міжнародних воєнних конфліктів 439

ЯНИЦЬКА І.А.

Проблеми та виклики у забезпеченні психологічної допомоги і захисті прав дітей, які зазнали насильства 444

Секція № 7

Захист прав людини в кризових ситуаціях

СЛАВКО А.С., ЗАЦАРИННА А.Ю.

Правовий статус біженців в період збройних конфліктів 449

ФЕДОРОВА Т.С., ДЕМЕНТЬЄВА Ю.В.

Участь міжнародних організацій при вирішенні конфліктів на міжнародній арені 454

ФЕДОРОВА Т.С., СТЕПАНЕНКО А.О.

Проблемні аспекти дотримання міжнародних стандартів захисту та прав військовополонених 460

ГРЕБЕНЮК Д.О.

Щодо передумов формування уявлення про «еврозлочин» як правове явище 466

Секція № 8

Захист прав людини відповідно до положень Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них 1977 року.

ТУЛЯКОВ В.О.

Окупаційне кримінальне право в контексті сучасного розвитку української державності 474